

SANADAL

SANAT EDEBİYAT DERGİSİ SAYI. 4 MART-NİSAN 1993. 10. 000 TL.

- ANAFOR ..... İbrahim ALGAN
- Günümüz Sanatı Üzerine Düşünceler II ... Sami GÜRKAHRAMAN
- Yaşamın Sahilinde Bir Haldun TANER ..... M. Erdal TORUN
- Şiir ve Şiirsellik ..... Koray ŞÖNMEZ
- Ayrılkılar Yaşamla Yeniden ..... Mehmet TOPKAN
- Kucaklaşmalardır.
- "ÇÜNKÜ BEN BİR BAŞKASIDIR" ..... Arturh RİMBOUD
- Martıların Afonisi ..... Kemal ALİN
- Şair Cahit SITKI ..... Neşid İSKENDEROĞLU

Dergimizin diğer sayılarının yayınlanması konusunda öğrenci arkadaşlarımızın daha olumlu katkılarını beklemekteyiz.

Yazıları yayınlanmayan ve derginin geç çıkmasından dolayı bazı özel kuruluşlardan, arkadaşlarımızdan özür dileriz.

SANDAL

SANDAL

Sayı 4, Mayıs 1992.

Sahibi : Dicle Üniversitesi Rektörlüğü

Yayın Yönetmeni : İbrahim ALGAN

Yazı İşleri Sorumlusu : Koray SÖNMEZ

Yayın Yönetmeni Yrd.: Şule KIRAN

Entellektüelin izlenim boyutuyla gerçektaşarımları	4	İbrahim ALGAN
Günümüz Sanatı üzerine düşünceler II.	8	Sami GÜRKAHRAMAN
Yaşamın Sahilinde Bir Haldun Taner	14	M. Erdal TORUN
Şiir ve Şiirsellik	21	Koray SÖNMEZ
Hüzne Açılan Pencere	26	Dilek ŞAHİN
Gerilimin Huzurlu Ustası	30	SANDAL
Ayrıllıklar Yaşamla Yeniden Kucaklaşmalarıdır	35	Mehmet TAPKAN
Rock Başkaldırımı	42	Cevat GÜNDOĞAN
Şair Cahit Sıtkı	47	Reşid İSKENDEROĞLU
Arthur Rimbaud "Çünkü ben bir başkısıdır"	50	SANDAL
Ölü Ozanlar Derneği Umuda Yolculuk	58	İbrahim UZUNCA
Cat Stevens	61	Selahattin CEYLAN
Martıların Afonisi	65	Kemal ALIN
Cahit Sıtkı TARANCI ve şiiri üzerine	67	Esmâ GÜZEL

ŞİİR

Koray SÖNMEZ, 7 / Saliha Ünal, 10/ Ferit Ali KÜÇÜKA, 12-13 / Erkin İLGÜZER / ŞAIR 19-20 / İ. ALGAN 29 / Dalçar Mehmet ÖZEN 31 / Ahmet ÇAKMAK, 33-34 / İbrahim ALGAN, 40-41/ M.Erdal TORUN, 46 Engin SARI 56-57 /

BU SAYIDAKİ RESİMLER

M. Çınar AZIZOĞLU / Ahmet SARAÇLAR

SANDAL Sanat Edebiyat Dergisi : Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ayları dışında yayınlanır. Gönderilen yazılar geri iade edilmez.

İLAN KOŞULLARI : Arka kapak içi 500.000 TL. /Yarım sayfa 250.000 TL/ iç tam sayfa 400.000 TL/ Yarım sayfa 200.000 TL./ 1/4 sayfa 100.000 TL.

DİZGİ : Ezgi Prodüksiyon, BASKI: D.Ü. Matbaası

Yazışma Adresi : P.K. 60 21000 DİYARBAKIR

ANAFOR

- İbrahim ALGAN

("Kendim" ve "Ben" deki Bulgular)

- "şimdi size beni yitirmenizi, kendinizi bulgulamanızı buyuruyorum"

-Frederic NİETZCHE

Kaç kişi var? şu anlık vroluşta. Yalnız saltık mı? Hayır! Çünkü, başkaları var düşüncelerimde, bir tane, iki, üç ve nesnelere. Benden çoğu zaman birşeyler taşıyan, konuştuğum, kımlı sessizlik. Ben, kendimde bulguladığım imgelerle görüntülerine canlılık kazandırıyorum. peki şu anda...?

İki kişi olarak konuşacağız burada. Bir diğeri hep bizi dinleyecek. Şayet bu diyaloglarımız bittiği anda yöneleceğiz.

İlk başta şunu belirtmek istiyorum: Kendimi görebileceğim başkaları'nın bulunuş sebeplerinden dolayı umutlarım hiç eksilmedi. Bazen insanların dış görüntülerinden dolayı umutlarım hiç eksilmedi. Bazen insanların dış görüntülerinden algılayarak hissettiğim güdüler var. Ama içlerini açtığım zaman ne kadar kolay çürüdüklarini kavramak pek zor olmadı. Bu arayışın asıl nedenini şu cümleyle bağlıyorum: "iş işten geçmeden benliğimde olup bitenleri açıkça görmek istiyorum"(Jean-paul sartre, Bulantı). Aslında bilincimde yoğrulması güç beklentiler olduğunu biliyorum. (belki de öyle sanıyorsun ama şunları da hatırlatmada fayda var. Bir köşeye şöyle sözler sıkıştırdım:..... adam kendi yaşamında olup bitenlerin ne anlattığını hiç düşünmüyordu" Aynı şekilde sartre'in şu sözleriyle gönderme yapıyorum: "..... çok seyrek düşünüyorum o zaman ben farkında olmadan benliğimde bir sürü küçük başkalaşmalar birikiyor, derken günün birinde gerçek bir devrim oluveriyor".

Demek ki kaybolacağım. Basit ve net anlamlar çıkıyor. Ve ne kadar ulaşabiliyorum sonuçlara. Durağan çaresizlikler, kendi başına bırakılmışlığı getirebileceğini farketmişim oysa. Oluşumları başkalarında da görmek daha bir vicdan rahatlığı veriyor. (seni biliyorum çelişmeler diye konuşurdun kimi zamanlar. Ama basit anlatımla işin kolayına kaçtığını söylesem kızabilirdin. Ben'in çoğu yönüyle pek değişmezliğini kabuledebiliriz. Eğer genellemeye gidersek bu da bizim karşımıza olasılıkları getirir. Ya senin mutlakçı fikrin, evet bunun giridabından pek kurtulamıyorsun.)

Karanlıkta bakabilirmiyim ışığa. Ama çok aydınlanmış gibi gelen görüntüler var. Çok da çabuk kayboluyorlar. İşte o vakit teklğimle karanlığa düştüğümü sanıyorum. Bilgi edenimi her zaman öğrenmeyi sağlamıyor. Hayatın içinde rahat unutabiliyorum. Nasıl çözümleyebileceğim göreceliği. Bazı şeyler için değişmezlik var diyebilseydim. Neden metamorfoz? Bunu mantığın kararlarıyla sağlasam (ki çok defa denedin ama uçup gittiler) istençime katabilirmiyim?

- "umudu başa çıkartılan ve kösteklenen Dirim'den daha yıkıcı şey yoktur

yeryüzünde" (Dirimin öldürülüşü-W. neich)

Kimlere karşı hasbi olabildim yahutta kimler bana karşı ? Bu-nun savaşımını yapmıştım kendimde. Başlangıçta da belirttiğim gibi "başkaları için varolup, kendini onlarda görebilmek". Eylemlerin ardından meyveleri aldım. Ama kofl Artık umutların yinelenmesi kısır döngü-lere girdi. Yalnızca bir kukla ve oyuncu olarak eğlenebilmenin yönlerini buldum kimi insanlarda, kendimde.

Şunu biliyorum ki sen de yetkin değilsin. Yalnızca geçmişin toplu olarak getirdiği ekinle üstüme yürüyorsun. Bazılarını simgeleyen plaketlerin ardına sığınıp doyuramadığın açlığını gideriyorsun. İşte ben'de kendimdeki bu metamorfozu gönül gözüyle taşıyorum geleceğe.

Tasarımların şimdiki anlar içerisinde rahatlatma katabiliyor belki düzenine. Kaoslar içerisinde taşıdığım bu kasvetli ruhumla imgelemi çözebileceğime inanıyorum.

Bu söylemlerimden dolayı yalnız kaldığımı ileri sürebilirsin. Gerçekte bu aşamadan sonra defalarca anlatımımı güçlendiribilirim. Sen kimi budun bilimcilerle ortaya koymaya çalıştın kuramlarını. (...Benimseyerek bu renksiz, kokusuz, varlıkla yetinmeli mi; yoksa başkalarından farklı olan, başkalarının istediğinden çok farklı, köklü bir eylem isteyen gerçek bir insan gibi bu miskin varlığı kökten değiştirmeli mi? - Tutunamıyanlar Oğuz Atay)

Kirlenmiş ve suçlu bakışlarında zevk duyan kimi hümanistler! İnsanlığın geçmişinde ve de şimdisinde görmek zor olmuyor bıraktığınız acıların kalıntılarını. Çoğul düşünmeden uzak bir yüreğin sancılarını ancak acı çekenlerin özlemlerinde görseydi insanlık. Bunun için kendi hallerini unutup polemikler üretti kimilleri.

..... Çağlar boyu hep kendi güzelliğine inandı insan. Ben, özsaygı yüzünden kendi güzelliğine inandığına sanıyorum biraz; ama gerçekten güzel değildir insan ve kuşku duyar bundan; çünkü neden benzerinin yüzüne bunca tiskinmeyle baksın? (comte de Lautremont, Moldorur'un şarkıları)

..... aralıklarda,

anafolar oluşturuyor bilinçim. Ne tatlı derinlikler saklı orada devinirken. Kendimi bekliyor birşeyler, onlarla buluşuyorum. Kavıyorum, hem de bana hediye edilen en çoşkulu anları seçiyorum. Göz yaşarımla teşekkür ediyorum.

Koray SÖNMEZ

Yorgun düşlerimin ilk akşamında

Yorgun düşlerimin ilk akşamında
Perdeleri çekilirken pencerelerin
Islak bir akdeniz rüzgârı serinletir yüreğimi
Dertli bir anne ninni söyler bebeğine
Pembe-pembe açar karanlıklar
Gece bekçilerinin düdük sesleri
Odama dolar .....

HANGİ ŞARKI BİZİM İÇİN?
HANGİ PLAKLAR AŞKIMIZI ANLATIYOR?

Yıldızların kirpik uçlarına düşer kırağı
otların yaban kokusu burcu burcu
Bir telaş bir kaynaşma insanlarda
Dolup-dolup boşalır zincire vurulmuş
Ve de eli kırbaçlı arabacılar

HANGİ RÜZGÂR OKŞAYAN SAÇLARINI
BU YALNIZ İNSANA KİM KUCAK AÇAR..?

Gurbetin soğuk geceleri çok uzaklarda
Sabahcı kahvelerine kurulan umutlar
Kent-kent, köy-köy, adım-adım
Bütün geceler ayrı, gündüzler ayrı
Değişmeyen yalnız karanlıklar

HANGİ GÜN SENİ ANLATSAN ŞİİRLERİM
YOKLUĞUN İÇİMDE BİR SANCİ OLUR....

Günümüz Sanatı Üzerine Düşünceler

Sami GÜRKAHRAMAN

II

Geçen bölümde günümüzdeki başlıca sanat akımlarının hangi felsefeden ve toplumsal yapılardan köken aldığı anlatılmaya çalışılmıştır. Idealist felsefenin türevlerinin ve materyalist felsefenin günümüzde hangi sanat akımlarını ortaya çıkardıklarını devamlı materyalist-idealizme uzlaştırmacılığının gerçekte "Sanat için Sanat" anlayışından kaynaklandığını belirttik.

Bu bölümde ise "Toplumsal gerçekçi sanat"ı ele almaya ve bunun neye, nasıl hizmet ettiğini anlatmaya çalışacağız. Ancak bunun için feodal üretim ilişkilerinin yerini kapitalist üretim ilişkilerine bıraktığı tarihsel döneme kabaca değinmek ve sonrası kapitalist üretim ilişkilerinin çelişkilerinin sanatta kendini ifadesiyle birlikte sanatın içine düştüğü kimlik bunalımına toplumsal gerçekçi sanatçıların verdiği yanıtları (pratik anlamda) irdelemekle başlamak doğru olur.

Feodalitenin kapitalizmin alabildiğine gerilediği tarihi dilimde sanat artık saraydan dışarı çıkmış ve halkın gerçek sanatı ortaya çıkardığı günümüzce görülmüştür. Feodal zorbalık altındaki halk elbette kendine ait olan kültürel formasyonları ortaya çıkarmıştır. Folklorü, dili, ahlaksal yapısını gün geçtikçe şekillendirmiştir. Ancak bireyi salt sanatsal aktiviteden işte tam da bu noktada zorbalık engellenmiştir.

XVIII. yüzyılda sosyal dönüşümler hızla yaşanmaya başlanmıştır. İngiltere, Fransa, Almanya gibi ulusal devletler bu dönemde şekillenmiştir. Krallara ve hükümdarlara karşı alınan bu zafer her alandadır. Sanatta da bu kendini göstermiştir. Arnold Houser, "Sanatın Toplumsal Tarihi" adlı eserinde bu dönemin sanatının değişiminden bahsederken şöyle der; "Düşünce biçimi, usçulukla-usa aykırılık arasında gidip gelirken, sanat alanındaki amaçlara da birbirine karşıt iki akım egemen olmuş ve resim anlayışı kimi zaman koyu bir Klasizme yaklaşırken, kimi zaman daha kendi başına buyruk bir usluba kaymıştır. Bu devrin Klasizmi de, tıpkı usçuluğunda olduğu gibi, anlatılması güç ve çeşitli toplumbilimsel yorumlara açık bir konudur. Bunun nedeni, Klasizmin sırasıyla, önce saray aristokrasisi, sonra ise orta sınıf kesimi tarafından benimsenip, en sonunda devrimci burjuvazinin (kapitalistlerin) sanat uslubunu temsil etmeye başlamış olmasıdır." (s: 214) Bu noktada artık burjuvazinin sanatı gelişmeye ve gün geçtikçe güçlenmeye başlamıştır. Resim alanında özellikle daha gerçekçi resimler yapılmaya başlanmıştır. Leonardo Da Vinci'nin ve Mickelangelo'nun resimlerindeki

gibi ışık yalnız resimde gösterilmek istenen kısmı değil gerçek ve bilime aykırı düşmeyecek şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Delacroix'in Halka öncülük Eden Libery"(1831); yine Klasik yapıtlardan David'in "Horath'in yemini"; Courbet'in doğacı "Taş Kıran İşçiler"; Daumier'in "Çamaşırcı Kadın"; Troyon'un "Çalışmaya giden Öküzler"inde hep bu ışık özelliği egemendir. Çünkü artık düşünce sanata daha çok hitap eder olmuştur.

Bu kaba değiniden sonra olayın bir de gelişen kapitalizmle birlikte nasıl geliştiğini, kapitalizmin iç bunalımıyla sanatın bunalımına diyalektik olarak bakmak, nasıl etkilediğini ve toplumsal gerçekçiliğin temellerinin hangi şartlar altında atıldığını yine incelemek ve ortaya koymak gerekiyor. Yukarıda sıraladığımız eserler, burjuva düşüncesinin ileri olan yapıtlarıdır. Ancak, geçen bölümde de ortaya koymaya çalıştığımız gibi idealist filozofların düşüncelerinin yine kapitalizmin çıkış yolu aramasından kaynaklanan "iflas"ının nasıl "yeniden diriliş" olarak yutturulacağı konusunu irdelemek ve tartışmak gerekiyor.

Gerçek üstüçülük; sanatı, sanat için yapan / Bireyselleştiren / inkârcılığı ön plana çıkaran /iflası kabul etmeyen aksine "yeniden diriliş" olarak sunan / toplumun atomizasyon sürecini hızlandıran / her nesneye Freud'dan kalan erotiklik olarak bakan / insan düşüncesini intiharın eşiğine getiren / toplumculuğu yadsıyan /kâr hırsını artıran / eserleri meta olarak sunan bir yapıya sahiptir. Çeşitli gerçeküstüçü sanat akımlarını ve öncülerini de I. bölümde sunmuştuk. Bunun karşısına "Toplumsal Gerçekçi" sanat akımı nasıl çıktı?... Kırık cam parçalarını tuval üzerine gelişi güzel yapıştıran, şiirde şizoid ifadeler kullanan bir dadaizme, bir taşizm, supra-matizme, kübizme, fütürizme (bu kavramların anlamlarını I.Bölümde açıklanmıştır.) nasıl karşı koydu? Onunla dirimsel anlamda aynı tarihi kesitlerde gelişirken birbirlerine karşı nasıl savıştılar. Ben bu konuda tarfsızmış gibi davranmayacağım. Tam tersine Toplumsal gerçekçi sanatın yanında yer alacağım.

Toplumsal gerçekçilik; yaşadığı toplumun ahlak değerlerini, sanatını, hukukunu, üretim ilişkilerini ele alan ve buradan gelecek toplumun yapısını, bu değişim sürecinin nasıl olması gerektiğinin ortaya koymaya çalışan snatsal bir bakış açısıdır. Devnimi içinde ele alınan realitenin doğru bir biçimde ve tarihsel kategorisine bağlı olarak; onun toplumdaki gerçek misyonunu ortaya koyup, somuttan soyuta artistik imajlarla ifadesini kapsar. Bu ortaya çıkış tam da kapitalizmin bunalımının yaşandığı dönemde özgünlüğünü bulur. Ancak adı günümüze uygun düşecek şekilde olmasa bile sınıfların ortaya çıkışından beri vardır. Toplumsal gerçekçi sanatın gelişimi özellikle kapitalizmin bunalımını tarihsel olarak yaşadığı bir dönemde en çarpıcı özelliklerini Rus sanatında verir.

Toplumsal gerçekçilik geleceği temsil eder. Ve bu nedenle geleceğin sahibi olan emekçilerden ilhamını alır. Burada olayların kahramanları, işçiler ve

EKSİLME

Bir günün sonunda mı

Doku ölür

Hep gece burgusu

Boğulmak mı yoksa bir sabah ayazı

su yeşili gözlerinde

Bulut bulut çoğalır gökyüzü

Yüreğim şenlenir.

İçimde umutlar

Derken, ateş kadar

Bir kapı aralığından

Selam verir

Ayrılık

Saatin.

yoksul insanlardır. Bunların yaşantılarıdır. Aşkları bile her alanda sosyo-ekonomik yaşamlarından bağlantısız bir şekilde aşırı idealize değildir. Gorki'nin "Ana" adlı romanı, Demyan Bendi'nin şiirleri, tiyatro eserleri, Nikolay Ostrovski'nin "Ve Çelik Böyle Sertleşti"si, N.G. Çernişevsky'nin "Nasıl Yapmaı" sı toplumsal gerçekçi yazının en tipik örnekleridir. Devamla Şolohov'un "Durgun Don"u ve Don nehri insanların yaşantılarını dile getiren hikâyeleri bu türe örnek verilebilir. Bu romanlarda genel olarak toplumun bir özeti kişilerle teker teker sınıf karakteri olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu nedenle toplumsal gerçekçilik özünü ne derece katı ve yıpratıcı olursa olsun hayatın gerçeklerine tam bağlılıkla bulur. Halkın yanında yer almak ve onun çilesini birlikte çekmek!.....

Çernişevski (1828-1889) bu konuda; "Hayal gücüne karşı gerçeği övmek ve sanat eserlerinin yaşanan gerçekle kıyaslanamayacağını göstermek için amacımız" der..... Devamla "bilim, gerçeğin üzerine çıkmayı düşünmez. Bilim, erceğinin gerçekliğini anlamak ve açıklamak, sonra bu açıklamaları insanoglunun rahatı için kullanmaktır" diye belirtir. Ayrıca Çernişevsky, sanatı, insanın el kitabı olarak değerlendirir. Kitapta yanlış şeyler yazıyorsa

insanoğlu doğruyu bulmakta zorluk çeker. Ve toplumsal gerçekçiliğin temeli Çerņişevsky'le atılmıştır.

Ressam Eric Kennington'un "Zehirlenmiş ve Yaralanmış" tablosu I. Dünya savaşının dramını anlatır. toplumsal gerçekçiliğin temelleri Çerņişevsky tarafından atılmıştır ve Gorki, Steinback, London, Hemingway, Ostrowsky, Şolohov ve adını sayamadığımız birçok klasiklerin yazarları günümüze taşımıştır.

Toplumsal gerçekçilikte öz herşeydir. Ancak özün en iyi şekilde aktarılması güzelbilim (estetik) le olur. Ancak bu estetik Hegel'inki idealist ve Kant'tan etkilenmiş bir estetik anlayışı değil; gerçekçiliğin toplumun ah-laksal değer yargıları içinde erimiş olan akılcılığıdır. Sanatı, ucube fikirler dizisi olarak anlamak değil, onu sistematize eden bir anlayış hakimdir toplumsal gerçekçilikte... Ancak toplumsal gerçekçilikle gerçeküstücülük arasında gidip gelenler de olmuştur. Bu dönem dönem egemen olandan yana sanat yapan sanatçı olduklarını sanan karga suratlı güvercinlerdir. Bunlar konumuz olmadığı için geçiyoruz. Çünkü toplumumuzda bunlardan yüzlerce var.

Toplumsal gerçekçi anlayışı kabul etmemelerine karşın o dönemdeki toplumsal olaylardan derin etkilenen ve toplumsal dalgalanmaları coşkuyla karşılayıp sanatlarını yeni toplumla birleştiren sanatçılar da vardır... Kasi-mir Maleviç'in 1912 de yaptığı "Bileyci" tablosu..... bu resimdeki bileyci (emekçi) dönemin tipik toplumunu yansıtmaktaydı. Ve hala yansıtıyor. 1915 yılında, Kübo- Fütürist olarak tanımladığı bu resim anlayışını terk ederek süprematizm denen ve yalnızca geometrik biçimlerden yararlanan yeni bir tarz geliştirdi. Yine XX. y.y Rusya'sında Maleviç bu anlayışı artık bundan böyle sürdürmeyi amaç edinirken; Tatlin, çevresindeki bazı sanatçılarla birlikte gerçeküstücü anlayışı terkederek daha gerçekli olan Konstrüktivizm denilen Mühendislik Endüstri tasarımına yöneldi. Tatlin, halk tarafından daha gerçekçi bulunurken, Maleviç'in gerçekleri görmeyen gözleri onu gerçek yaşamdan gün geçtikçe kopardı.

Toplumsal gerçekliğin temeli değiştirmek ve herşeyden önce değişmekten geçer. Toplumsal gerçekçilik toplumun zıt kutuplardan oluştuğunu ve bunlardan birinin galip geleceğini ve galip gelen yönün içinden de yeni zıtlıkların doğacağını ortaya koyar. Sanata da bu misyonu yükler.

Freud'un Subjektif idealist teorisini oluşturduğu gerçek üstücülük gibi sanata Erotizmin bir ürünü olarak bakamaz. Franz Kafka, Erza Paund, Salvodor Dali gibi toplumdan sanatı soyutlayamaz. Bir dahaki bölümde bu sanatçıların eserlerini ve sanat anlayışlarını toplumsal gerçekçi sanatla karşılaştırarak ele alacağız. Ayrıca B.Brecht'in bu konudaki düşüncelerine yer vereceğiz.

Hüzünlü Pan Türküsü

bulutların
güneşi açtığı
daracık yoldan
akan
son ışıkla
güz yaprakları
balkımak ta
ve
rengini taşıyamam
gümüş bir kupa gibi
ağır ağır
kararmakta gökyüzü
solgun bir fotoğraf olmakta herşey
günebakan tarlaları
kristal salonlar
gece beklentileri
geniş bir çayıra
orman içlerine yayılmış
papatyalar, kekik kokuları
boş bir konyak kadehi
öpüşmeler
sönmüş bir lamba
herşey
solgun bir fotoğraf olmakta
şimdi ne söyleyebilir pan
geçmiş baharlar yazlar için
duraksız ufalanışına yaşamın
ve
dağlara çöken
karamsar gölgelerin
yoğun suskunluğu adına
ne söyleyebilir
"benim adım hüzün şimdi
ishak kuşu sen şarkını söyle

sevinçten ve düş kırıklığından
damıtılmış bir hüznün
benim adım şimdi
yalnızlığıym çünkü
lodos vurgunu bir çınarın"
"çünkü ben
uçup giden kuşlara baktım uzun uzun
sönen bir köpüğün suda bıraktığı ize
balıkçı meyhanelerinin ağlarına
kurutulmuş deniz yıldızlarına
uzun uzun baktım
ve soğuk
kala kaldım
acısını yitirmiş aldanışlar gibi
soğuk"
"sonra
o kırık apollon başının gizlendiği ve
adadığı gibi kendin
yıkık bir tapınağın yorgun geçmişini
karanlık bir mağara ağzından
öyle
kök saldım

YAŞAMIN SAHİLİNDE BİR HALDUN TANER

M. Erdal TORUN

Son Osmanlı Meclis-i Mebuson'unda İstanbul milletvekilliği yapmış, devletler hukuku profesörü ve Hukuk Fakültesi dekanı Ahmet Selâhattin Bey'in oğlu Haldun, 16 Mart 1954' de İstanbul' da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Galatsaray Lisesinde yaptıktan sonra Almanya'da Heidelberg Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girdi. Hastalığı öğrenimini yarıda kesti ve yurduna döndü. 1950 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyatı ve Sanat Tarihi Bölümlerini bitirdi.

1950-1954 yılları arasında Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nde asistan olarak çalıştı. Viyana'da Max Reinhardt Tiyatro Enstitüsü'nde bir süre tiyatro eğitimi gördü. 1957'den sonra, İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde edebiyat ve sanat tarihi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile İst. Ü. Edebiyat Fakültesinde tiyatro tarihi okuttu.

1955-1960 yılları arasında Cumhuriyet, Tercüman, Yeni Sabah, Milliyet gibi gazeteler ile Yücel, Ülkü, Varlık, Küçük Dergi gibi dergilerde öykü, fıkra, başyazı, söyleşi gibi türlerde yazılar yayımladı.

1950 yıllarında oyun yazmaya başlayan Taner, 1967'de Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nun kurucuları arasına yer aldı. Bu tiyatrodan oynayan kimi oyunlarıyla, kabare tiyatrosunun yayınlanmasını sağladı.

Öykü ve oyun dışında, fıkra, makale, söyleşi, dergi yazısı gibi türlerde de verimli bir yazar olan Haldun Taner, New York Herald Tribune gazetesinin düzenlediği uluslararası öykü yarışmasında "Şişhane'ye Yağmur Yağdı" öyküsüyle Türkiye birincisi (1953), Varlık dergisinin 1956'da yaptığı soruşturmada yılın en beğenilen öyküsü seçildi. Taner'in filme de alınan Kaçak (1955) ile Dağlar Delisi Ferhat (Lütfi Akad ve Orhan Kemal'le birlikte, 1957) adlı senaryoları sırasıyla Türk Film Dostları Derneği'nin senaryo ödülünü ve Basın- Yayın Senaryo Armağanı'nı kazandı. Sancho'nun

Sabah Yürüyüşü ile Bordighera Uluslararası Mizah Festivali Öykü Ödülü'nü, tiyatro dalında da Sersem Kocanın Kurnaz Karısı (1971) oyunuyla 1972 Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü'nü Kazandı. Sedat Simavi Vakfı 1983 Edebiyat Ödülü'nü Pertev Naili Boratav'la paylaştı.

Kendi ifadesiyle "27 Mayıs ortamına" zoraki "başyazarlık ve gazetecilik... Diyen Haldun Taner 7 Mayıs 1986'da aniden rahatsızlanır, kaldırıldığı Haydarpaşa Göğüs Hastanesi'nde sabaha karşı edebiyat dünyamızı yasa boğar.

ÖYKÜLERİNDEKİ BİZLER:

İlk öyküsü Haldun Hasırcıoğlu imzasıyla Yedigün dergisinde Töhmecilik adıyla 1945'de yayımlandı. Taner, toplumda gözlemlendiği her türden ve her sınıftan insanın dalevercilikleri, çıkarlıkları, bencillikleri, acımasızlıkları, sevgisizlikleri ve zayıflıklarıyla öyküleştiren, kendisine özgü bir gerçekçilik anlayışından yola çıktı. Haldun Taner'in gerçekliği, kurmaca duygusu veren, hayalgücünün de katkıda bulunduğu, toplumsal sorunlara doğrudan değil, gönderme yoluyla değinen özgün bir gerçekçiliktir. Öykülerinde, insanların zayıf yanlarını ince alay ve yergi yoluyla sergilerken, zeka kıvraklığıyla ilgi çekici kıldığı nükteli, kara gülmeceye dayanan bir anlatım ve uzun tümceli, işlenmiş bir öykü dili kurdu.

Öykü Kitapları: Yaşasın Demokrasi, Taş, Şişhane'ye Yağmur Yağyordu, Onikiye Bir Var, Ayışığında "Çalışkur", Konçınalar, Sanchonun Sabah Yürüyüşü, Yalıda Sabah, Gülercek Ölmek.

USTA KALEMİN MÜREKKEBİNDEKİ KARAKTERLER: ANADOLU TİPLEMELERİ...

Tiyatro konusundaki çalışmalarını 1950'den sonra yoğunlaştıran Taner'in, 1964'de oynanan Keşanlı Ali Destanı'ndan önce yazdığı Günün Adam, Dışardakiler, Ve Değirmen Dönerdi, Fazilet Hazinesi, Lütfen dokunmayın oyunları dramatik tiyatro anlayışındadır. Bu oyunlarda çıkış noktası olarak toplum içinde bocalayan bireyi alıp, karakter yapılarına ağırlık vererek işledi. Dramatik türdeki oyunlarının bir yanı hep geleneksel tiyatromuzun ifade biçimlerine yönelme çabası yansıtır.

Keşanlı Ali Destanı oyunuyla, epik tiyatro ve geleneksel Türk tiyatro anlayışını birleştirerek denediği epik tiyatro biçimi, yurt içinde ve dışında alışılmamış bir ilgi görerek başarı kazandı. Tiyatronun sosyal fonksiyonu olduğu bu dönemde "aydın olarak çevremizi aydınlatmak zorundayız" der.

Keşanlı Ali Destanı: Bir gecekondu kahramanı etrafında, kahramanlık mitosunun parodisini ele alan oyun, o günlerin sosyal meselerinden biri olan gecekondu konusunu da aktüel bir sembol halinde yansıtır. Yurt içi ve yurt dışında en çok oynanan, ülkemizi ve kültürümüzü hiç bir koruma görmeden uluslararası planda temsil eden bu yapıt, tiyatro edebiyatımızda da yeni bir anlayışın sözcüsü durumundadır. Geleneksel tiyatromuz anlatım biçimleri ile batıdaki epik tiyatro anlayışını yeni ve bize özgü bir üslupla birleştirir.

Keşanlı Ali: Sevgilisi Zilha ile kavuştuğu sırada, onun yüzünden çıkarları zarar gören müteahhit, Çamur-Cafer'i kiralayarak Ali'yi öldürtmek ister. Gecekondu kahramanı çaresizdir. Cafer, Ali'yi taciz ettirir: "Anasına sövdük çıkmadı. Nişanlısına döşendik tınmadı. Can kurban böyle bir efeye be. Ulan ipi kırık, kabız mı oldun korkudan, niye çıkmıyorsun. "Cafer evi yakar: Ali, Zilha'nın uyarısına rağmen: "Kaderim beni çağırıyor. İnsanlar ölür, destanlar kalır. Ben gidiyorum." der ve evden çıkar Caferle boğuşur ve onu öldürür.

KEŞANLI ALİ DESTANI

Of, Of..

Sinekli'de durulmuyor, yastan

Sağından vuruldun, soluna yaslan

Hey, Ali, Koç Ali, Babamız Ali

Analar doğuramaz böyle bir aslan

Morgol gömlek giyerdi

Gümüş köstek takardı

Hafif şehla bakardı

Yaktı mı kalpten yakardı
Kasta bıçak yarası
Yüzde Halep çıbanı
Kurşun yemiş ayağı
Belli belirsiz aksardı
Kondularını yıkılmaktan korudu
Su getirdi, alantrik kodurdu
Yol yaptırdı, dokuz çeşme açtırdı
Ele güne bizi adam saydırdı.
O olmasa şimdi bizler neredeydik
Sokaktaydık yada viranedeydik
Kızlarımız piyasaya düşmüştü
Biz kodeste yada meyhanedeydik
Küçükleri severdi
Büyükleri sayardı
Bir bayramdan bayrama
Namaz da bilem kıldırı
Bıçağı hiç dönmezdi
Perva nedir bilmezdi
Açık tetik mi gördü
Üstüne üstüne giderdi
Beyler tuzağından kurtulamadı
Lüveri çalındı toplayamadı
Zilha'yı doyararak koklayamadı
Namertçe vuruldu Koç Yiğit Ali
(Koro destanı okurken, polisler Ali'yi götürür...)

Eşeğin Gölgesi, Gözlerimi Kapar Vazifemi Yaparım, Zilli Zarife, Sersem Kocanın Kurnaz Karısı, Ay Işığında Şamata Taner'in diğer epik oyunlarıdır. Bu oyunlarını epik tiyatro yöntemiyle yazarak, güncel olayları, gerek parodi ve alegori, gerekse taşlama yoluyla ve öykülerinde olduğu gibi kıvrak bir üslupla işledi.

SERSEM KOCANIN KURNAZ KARISI

Üç perdelik bir oyun halinde yazılan eserde, Türk tiyatro tarihinin üç dönemi ele alınmış, Molière'in George Dandin adlı komedisinin batılı usulle oynanışı, Ahmet Vefik Paşa'nın adapte denemesi ve son olarak tuluat tiyatrolarına konu oluşu canlandırılmıştır. Tomas Fasulyeciyan tarafından "facia" olarak yorumlanan, Küçük İsmail'e tam bir tuluat kanavası olan

Erkin İLGÜZER

UZAKÇIL

Uzun süren kısır düşüncelerden sonra "sonuç" lara varabilmenin karmakarışık- buruk- gülümseyişinin belirsiz silüetleri arasındayım. Sanki kar var dışarıda, güneş kabak gibi... Ve korkularımız gizlemiyor bizi, kandıramadığımız zamandan.

Net olabilmenin silikliğiyle sıyrılırken pek çok şeyden. Yine...
Bukalemunluğu özümserken, damak damak tadıyla...
Bir yerlere gelebilmenin mutluluğundan mahrum kalmaktır
Bir çok yere gelmiş olmanın doyumsuzluğu... Bu
Doyumsuzluk kılarken yaşamı dopdolu- GÜLÜMSERSİN-
Bir soytarısın artık! toplum soytarısın!
Sil gözyaşlarını! "Palyaçolar ağlamaz"...

yapıtın konusu, soylu bir aile kızı ile evlenen halktan birinin başına gelenlerle aldatıldığını farkettikten sonraki kurtulma çabalarıdır. Oyundan bahsederken fasulyeciyan'ın son tiradını yazmadan geçemeyeceğim.

FASULYECİYAN: Evet, öyle dedi pašamız, ve o gereden altı ay sonra da, sizlere ömür, mefat oldu. Artık ne o sarhoş suflör var, ne uyanık Ahmet Fehim, ne de hazır-cevap küçük İsmail. Hepsine tanrı rahmet eylesin. Dalgacı Holas, şık ve zarif Hironuş, Virjinya Zogokyan, Satenik ve kulunuz Tomas Fasulyeciyan da dünya değiştirdik. Bizim de toprağımız bol olsun. zaten aktör dediğin nedir ki? Oynarken vardır. Yok oluncada sesimiz bu boş kubbeye bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonrada unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk bir hayal olur kalırız. Görorum hepiniz gardroba koşmağa hazırlanorsunuz. Birazdan teatro bomboş kalacak. Ama teatro işte o zaman yaşamağa başlar Çünkü Satenik'in bir şarkısı şu perdelerden birine takılı kalmıştır. Benim bir tiradım şu pervaza sinmiştir. Hiranuş'la Virjinya'nın bir diyalogu eski kostümlerin birinin yırtığına sığınmıştır. İşte bu hatıralar, o sessizlik saklandıkları yerden çıkar. Bir fıslıtı halinde yine sahneye dökülürler.

Artık kendimiz yoğun. Seyircilerimiz de kalmadı. Ama repliklerimiz, fısıldaşır dururlar sabaha kadar.

Gün ağırır, temizleyiciler gelir, replikler yerlerine kaçar. Perde

ŞAİR

EKİNDE OLSUN SEVDA

Bugün o adını bilmediğim gezegende
Binlerce ışık yılı uzağımdasın
Senin özleminle boğuşuyorum dalgalar boyu
Bu an sana o kadar yakınımki
Saadetim sarhoşluğundan tarif edemiyorum
Nedense hep geceden tezgahlanır pusular
Nedense hep geceden korkar çocuklar
Bu gece diyorum yürüsem diyorum, tırmansam ay ışığına
Gündüzler gizlese gerçeği, gece dayanabilir mi
Geceler uysal hapisanesine bu denli iyimser bir yürek
(duyudunuz mu?)

Sırf sen istedin diye değil.
Sırf ilahlar istedi diye değil
Sırf nazımdan bana miras kalan o beyaz pantolon için
değil
O göz yaşlarıyla bana ördüğün atkı için değil
Sadece insan için değil

Herşeyden habersiz devinen tüy topu için
Migaların o ritmik dansı için
Buzullara boğulmuş yosunlar için
Deniz altındaki akvaryumlarda sevişen balıklar için
Beş boyutlu zamana inat
Üç boyutlu dengeye inat
Inadım inat

Beirgün gelecek geceyle gündüzü barıştıracığım
Soyu tükenmekte olan o şempazenin gül yüzü için
Doğum sancıları çeken sınırsız dünyalar için
Dolunayını enaz benim güneşi gözlediğim kadar

Bekleyen o kahrolası vampirler için
Ayı yok edeceğim
Kızmasın bana şairler
Darılmasın bana mehtaplılar
Rahatınız bozulmasın
Bunun için o ekliptik acıyı sıfırlamaya gerek yok
Uzayı dev aynalarla donatmaya gerek yok
Mükleer silahlarla ayı yok etmeye gerek yok
Asıl sorun beynimizin tuksaklığıdır.
Sürmek deli turnalar gibi beynimizdeki çölleri
Bir çırpıda atmak beynimizdeki korkuları
Nadasa bırakmak sonra
Ekinde olsun sevda, ekinde olsun öfke, ekinde olsun ateş.
Ekinde olsun güzel olsun ne varsa.

Şiir ve Şiirsellik...

Koray SÖNMEZ

Bir filmi veya bir dansçıyı seyrederken, bir öyküyü, bir romanı okurken, duyguda ve düşüncede ulaştığımız mutluluğu, aldığımız hazı belirtmek için "şiir gibi" deyimini kullanırız.

İnsanoğlunun en sahici dilidir şiir. İnsanın en soyutlanmış fakat en somut görünümü ile ifadelerini şiir çerçevesi içinde belirtmesidir. Şiir dünyada insanın kendini tanıyabilmesini mümkün kılan bir olanaktır. İnsanoğlu mısralarında, şiirlerde hiç kimsenin elinden alamayacağı bir dünya bulur. Böyle bir dünyası olduğundan dolayı kendine güven duyar.

Niçin şiir yazarız.? Herhalde yokluğunu hissettiğimiz bir duyguyu tamamlamak, bir zorluğu gidermek ve de sonucunda bir doyum sağlamak için olsa gerek.. Yani anlatılmaz bir duygunun anlatılmaya çabalanması yeterince anlaşılmayan bir ifadenin etkili bir anlatıma kavuşturulması uğrunda harcanan çabaların sonucunda şiir doğar. Meydana gelen bu şiir, yaşanan bütün çirkinliklere, kötülülere haksızlıklara rağmen, insanda savunulmaya değer, canlılığı korumaya değer bir şeyler olduğuna içten içe ve kesinlikle inanıldığı zaman serpilir çiçek açar. İşte bu düşüncedeki imgeleri sözcüklerle bütünleştirmek özgürlük kavramını iç dünyamızın dehlizlerinden çıkarıp kalemin ucuyla somutlaştırmaktır.

Şiir insan yaşamındaki bütünlük duygusunun dağıldığı parça ve bütün kavramlarının bir birine karıştığı ve insanın bütün içindeki yerinden saptığı, insanın yöresindeki bir ezgisi, bütüne olan özlemi biçiminde ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu özlem bir açıklıktır. Çünkü her şiir insanın bütünlük kendi arasında bulunan mesafe hakkında sahip olduğu fikirdir. Her şiir insanın bütüne olan özlemini, açlığını kamçılar.

Şiir için özdemir Asaf

"Şiir olmayan bir şeydir

Onun için yaşsızdır ve tanımı yapılamaz" diyor

Nazım Hikmet "şiir düşünmek şiir duymak" diyor.

Bütün sanatlarda ulaşılabilen bütün sanatlarda tadılabilen "şiir"

içerikteki şiirselliktir. Yani düşüncedeki duygudaki şiirsellik..

Dış biçim teknikleri yada iç biçim teknikleri ile bunların sayısız çeşitlendirmeleri ayrılmaları ve birleşmeleriyle şiire ulaşılabilmesini biliyoruz. Öyleki şiirsel bir içerik taşımayan bir olay şiirleştirme teknikleri ile, ölçü ahenk ve ses benzerliğiyle ortaya şiir çıkabiliyor. Ortaya çıkan şiire bakıp "hiçte şiirsel içerik taşıyor" dediğimiz oluyor.

İçerikteki şiirsellik yenilemeyi hemen açığa vuran, özgünlüklerin, inceliklerin ürünüdür. Salt biçimsel şiirleştirme teknikleriyle hiç bir düşünce yada duygu iletmeyen, içerikteki şiirsellikten yoksun ama gerek iç gerekse dış biçimleriyle hoşça giden şiirlerde yazılabilir. Günlük konuşmalarımızdaki sözleri heceye uygulayanlar ahenkli sözler söyleyerek, tonlamalarda oynamak ya da bir bakışta görülebilen başka şiirleştirme teknikleriyle kullanmak, Garip'çiler gibi şaşırıca beklenmedik sözler etmek insanların kolayca yapabileceği şeyler olsa gerek. Bu şiirler, yani biçimsel şiir teknikleriyle yazılan bu şiirler eğer içerikte şiirsellikten yoksunsa eksik bir başarıdır. Başarılı şair yaşamındaki şiiri görebilen şiir düşünen, şiir duyan, iç dış biçimsel şiirleştirme teknikleri ile okura şiirsel içeriği aktaran kişidir. Şiir yazarken öncelik kesinlikle şiirin içeriğinde olması gerekir. Çünkü güç ulaşılabilen bir düzeydir içeriğin şiirselliği...

Günümüzün başarılı, şairleri, içerikteki şiirselliğe yönelip başkalarından aktardıkları ortak içerikleri kalıplaşmış olan içerik şiirsellikleri kullanmayı bırakıp, yaşamdaki şiiri aramaya şiir düşünmeye, şiir duymaya başlamışlardır. Şiirin doruk noktasında budur. Ama bu şairler bu doruğa ancak hem dış, hemde iç biçimsel şiirleştirme tekniklerinden geçerek oldukça uzun bir sürede ulaşabilirler.

Türk şiirinde önemli yeri olan büyük şairimiz Nazım Hikmet her ortamda, her koşulda yaşamdaki şiiri sezmeye çalışmış, şiir düşünmeye şiir duymaya önem vermiştir.

"Bugün pazar

Bugün pazar

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar

Ve ben ömrümdeki ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşaram

kımıldamadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum,

dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşünmek dalgalara

bun anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.

Toprak, güneş ve ben...

Bahtiyarım..."

Şair bu şiirinde başarılı biçimsel şiirleştirme teknikleri kullanmıştır. Sözcük yenilemeleri ve başarılı uyaklarla şiirine güç katmıştır. Ama bu şiirine güç katmıştır. Ama bu şiirdeki başarı, biçimsel şiirleştirme tekniklerinden değil, şair yaşamındaki bir şiirselliği yakalayıp "tutuklu" bir adamın güneşe çıkarıldığında her kaygıdan arınmış bir durumda, toprakla güneşi tadışındaki şiirselliği yansıtmaya çalışmıştır...

Aslında dış biçim, iç biçim, içerik düşünce duygu diye şiir yazılırken ayrılmız. Çünkü bunların biririnden ayrılması imkansızdır. Hiç bir şair bunları birbirinden ayırarak şiir yazmaz. Ama bunları şiirinde kullanabildiği ve bunlarla şiirine güç katabildiği zaman başarılı şairdir.

Özdemir Asaf "şiirin zararları" özdeyişiyle en son sözü söylüyor galiba.

"Şairlerin şiir üstüne konuşmalarını yaşamlarını okudum. Birçok gerçekler bulgular vardı."

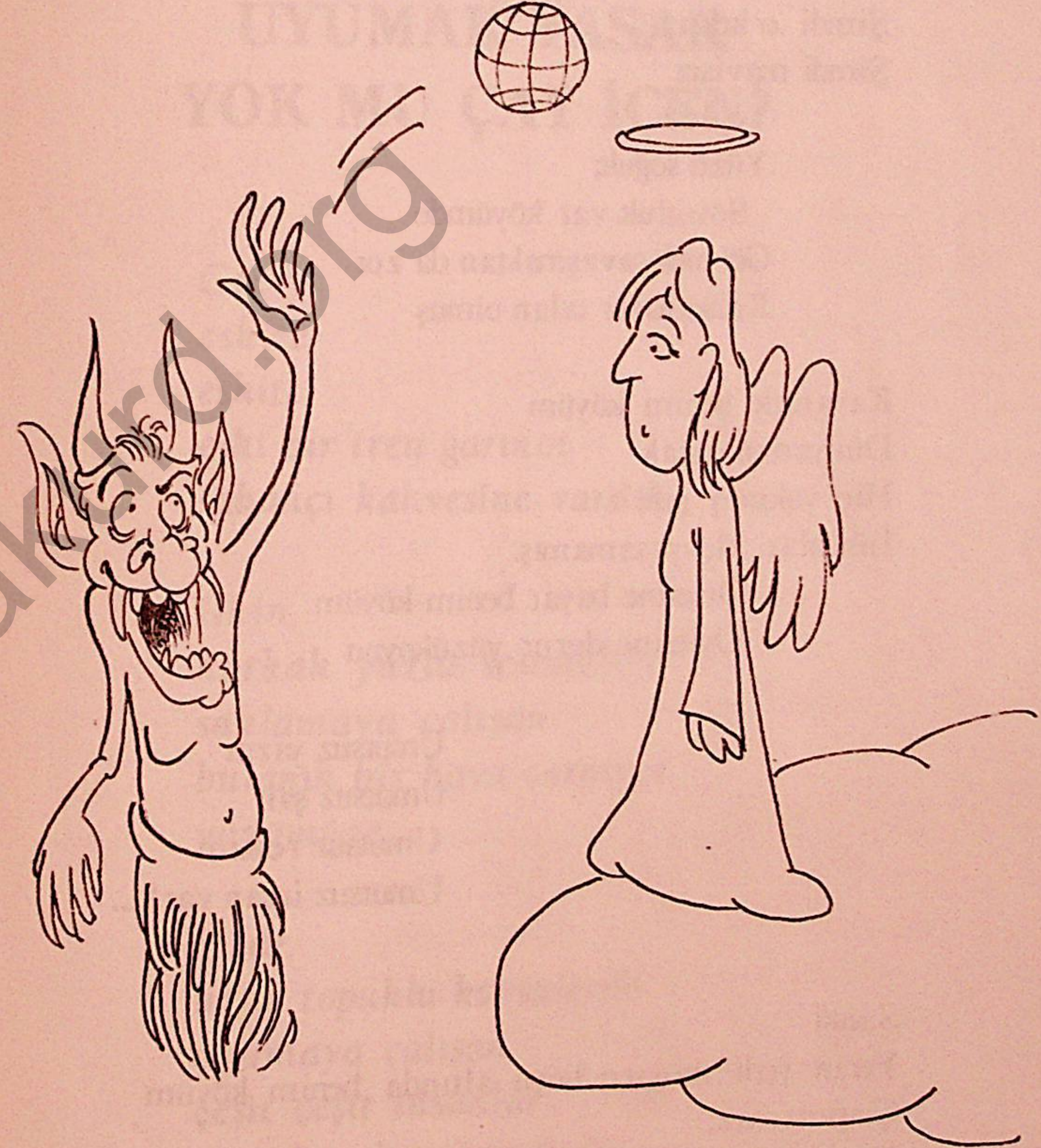
Şiir kendi adına ve şairler üzerine konuşsaydı neler derdi...? Belleğimde bir tek sözü çakılıdır. "Ben ilk görüşün ilk anındaki anlarım"....

AHMET GÖK

INS-İ NÜ

erotik Şiirler

DİZE YAYINLARI PK.: 108 KONAK / İZMİR

A. Gök / 1982

İ. ALGAN

Ahmet Nihat'a...

Şimdi erkeksiz
Şimdi mavisiz
Yeşilsiz
Yüzü soğuk;
Soyutluk var köyümde
Görmek savaştan da zor
Kahkahalar talan olmuş

Karanlık benim köyüm
Dünyadan uzak
Hiç yokmuş gibi
İnsanlar hiç yaşamamış.
Öylesine bayat benim köyüm
Öylesine durur yüzükoyun

Umutsuz yazar
Umutsuz şair
Umutsuz ressam
Umutsuz insan var!....

Sanki
Yerin yedi minare boyu altında benim köyüm
Çırpınamaz;
Gücü yok
Umudu yok
Çaresiz benim köyüm.

Abazlı / Ankara

Ahmet ÇAKMAK

UYUMAK YASAK YOK MU ÇAY İÇEN?

Geceyi
eskite
eskite
eski bir tren garının
sabahçı kahvesine vardık.

ilkin
korkak yüzlü sesesizliği
saklamaya çalışan
bulanık bir hava çarpıyor
yüzümüze.

birde
uzun topuklu kürsülerde
uyumaya çalışan
çeşit çeşit insanlar
ve onları her defasında
çay tabağının

tiiiiiz sesiyle kaldırıp
uyumak yasak
yokmu çay içen?
diyen
karga bozuntusu

Kuşu masada bi ihtiyarlık bir herif.

Zulmeden uyumaya yelteniyor
yüzünde

Anlamı belirsiz

Hızlılık soklagarak

yanıbaşımızda
her halinden şarklı olduğu belli
biri er
biri çavuş
yasak masak dinlemeden
gecenin son demini alıyordu
usuldan usula.

ve yavaş yavaş
horozlar ötmeye başlıyor
kahveye yakın avlulardan
yine o cırtlak ses meydanda
uyumak yasak
yokmu çay içen?

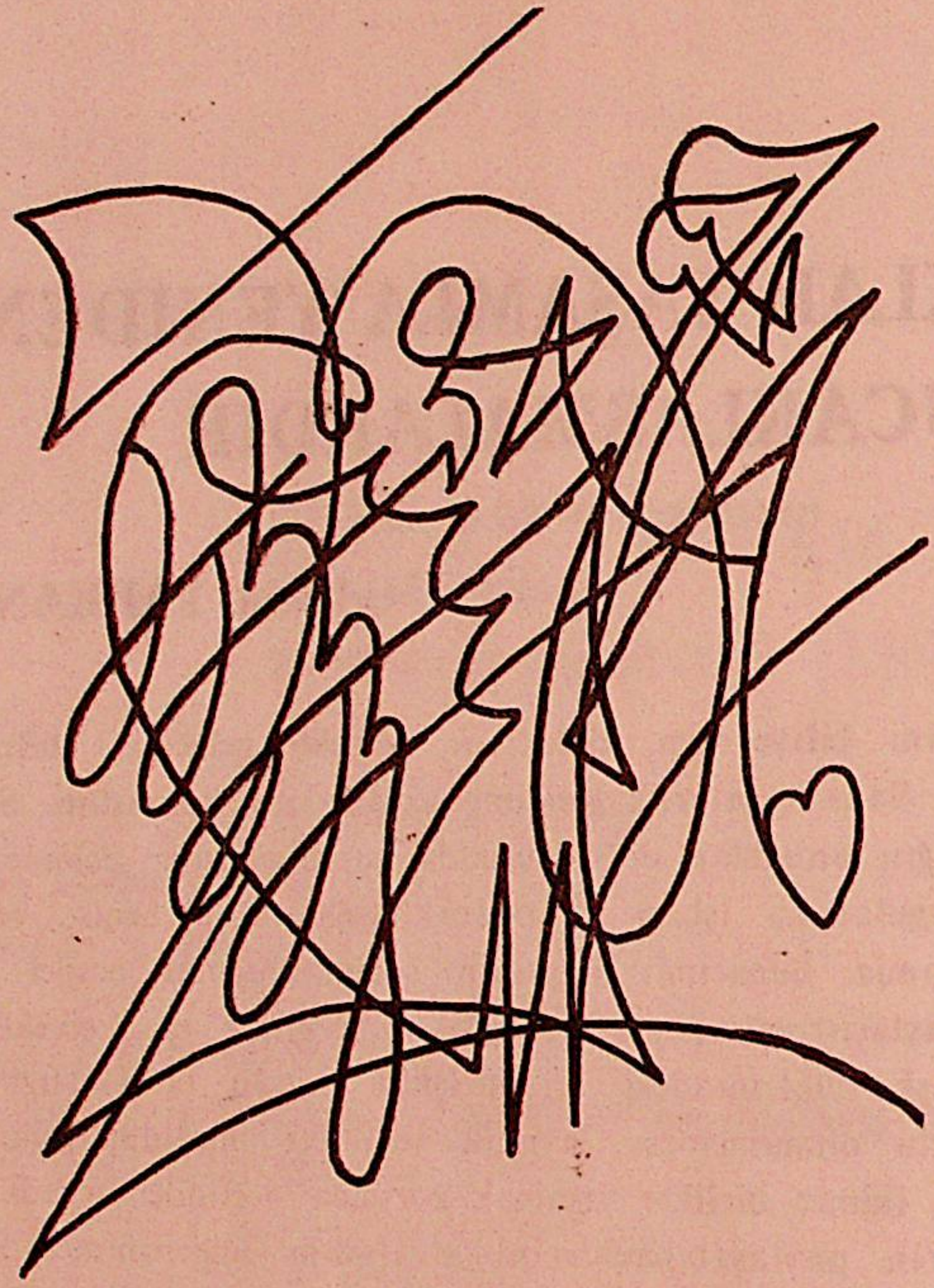
AYRILIKLAR YAŞAMLA YENİDEN KUCAKLAŞMALARDIR

Mehmet TAPKAN

Bugün geleceğini biliyordum. Beklemek demekti geleceğini bilmek, ateşli bir hastalık. Sana çoğalarak kendime azalmalara kalmıştım. Seni, hafızamda kapladığın anlamlar doğrultusunda sorguluyordum içimde. İç karmaşamdan, duygularıma işbaşı yaptırarak yoğunluğun henüz yoktu ortalıkta. Yaşadığımız bunalımlı ilişkinin sorumluluğunu nesnel bir biçimde ikimize paylaşmalıydım. Can çekişen sevgimiz eğer gerekliyse kurtarılmalıydı. Aşk düzlemindeki birliktelikler mutlu olmak uğruna oluşturulurdu. mutlu olunamıyorsa, ayrılık yeni bir mutluluk yolunun başlangıcı sayılırdı. ikimiz birlikte yaşamak zorunda değildik. Arkadaşlık bağlamında ikimizin paylaşabileceklerini sıraladım imgelemime. kurtarılması gereken, adı yanlış konulmuş bir ilişkiydi belkide. Seni sevmek, sana sevdiğim türkülerini söyletmek olamazdı. Televizyona kasetçalar muamelesi yapmak, pek de akılcı sayılmazdı. Sevmek, seni kendime benzetmek de değildi. Bir adet ben, elbette ki bana yeterliydi. Yaşamın acısını sevincini, kuşkusunu öfkesini, durgunluğunu ve alışkanlığını paylaşmaktı istediğim. Seni ve beni bir yana bırakıp "biz" denilen gezegene ayak basamak. Sevginin egosunu, benliklerimizi yaşama katarak doyurmak yani.

Geldin. Kapıyı ben açtım sana. Yine yalnız değildin. Yanıma, bir başına gelebilecek yüreğin yoktu, ayrımsadım. Korkuyordun benden. Seni yargılayan gözlerimden ve seni sorgulayan sözlerimden korkuyordun. Haksızlığını kendinden gizlemektir bu. Kuşkusuz her korkunun bir öyküsü vardır. Korkanın hep var olduğu ama korkutanın her zaman olmadığı öyküler. Düşünüş bilmiş ve duygularımın seni korkutmak için değildiler, anlamadım. Yanımda büyülebileni göreceğine „hiçliğin anlamsız savunuculuğuna yeltendin. Sen, senin öykünü inandırıcı bulanlarla daha güçlü hissediyordun kendini. Ki siz aynı yalanın söyleyicilerisiniz. Kendini birilerinin içine katıp, kapıma kalabalık gelmelerine kaçmak diyorum şimdi bana olmasa bile, bir gün bir gerçeğe yalnız yakalanacaksın. Bundan kuşkun olmasın. Bu yakalanışın bedeli, şimdilerde kıymetini bilmediğin "zaman" olacak. İşte o gün, elinde kalanlarla kendine yalnızlık satın alabileceksin ancak.

Bitmesi gereken bitsin. Yaşanıldığı reddedilmeyen bu sevgi cümlesi birlikte konulacak bir nokta ister bizden. Birliktelik kararının iki kişi ile alındığı gibi, ayrılık kararı da iki kişiyle alınmalıdır. Benimle birlikte olmak istemeyen biriyle, ben de birlikte olmak istemem zaten. Kim bu insanlar, bir nokta koyacak yalnızlığı-mız yok mudur bizim? Yokmuş, yok edilmiş. Bir masanın etrafındayız şimdi. Üç ya da beş kişi.

MEHMET

İkiden kaç fazla olduğumuzun önemsizliğinde yitiriyoruz bir sevginin duyarlılığını. En ağır yükü benim oturduğum sandalye taşıyor; Hüzün. İçimde mor ve melankolik bir kütle. Ve seni başkalarından ayırdetmek giderek olanaksızlaşıyor. Bana bütün kadınların aynı olduğunu anlatmak zorunda değildin oysa.

Aklım sevginin seyir defteri. Sahi, gelmişmiydin sen? Gelecekmiydin yoksa? Başka bir günün resmi vardı yüzünde. Keyifliğin bugünün, bilmem ki, kaçınıcı uyumsuzluğuymdu? İçinde yaşadığımız gezegeni kıldan ince kılıncı keskin bir alayla havaya atıp tutuyor gibiydin. Birdenbire. Hoyratça bırakıverdin yere. Bir an, çalkalanıp durmak biter gibi oldu. Kalktın ve diğer odaya gittin. ikimize, bir yalnızlık armağan ediyorsun sandım. Yanılmışım.

Yazılar yazardım ben. Senin okumayı sevdiğin. Şimdi yere oturmuş, dün aklımdan geçenlerin seyrine dalmıştın. Odaya girişimi yapay bir gülümsemeye karşıladın. karşıda bir yere bırakıp bedenimi, seni izlemeye koyuldum. Okurken ki duygulanımının izleyicisi olmağı istediğim. İzlendiğinin ayırımında olmana rağmen umursamadan beni. Bir solukta okudun sayfalarca yazıyı. Ve sanki İstanbul'u bir günde gezdin. O an iki

şeyin tadı, benliğinde her şeye baskın çıkıyordu; Sözcük sözcük şekillenmiş hüznüm ve seni izliyor olduğumun dayanılmaz keyif vericiliği.

Okumak bitmiş, sessizlik başlamıştı. Ve konuşmak sanki haritasını yitirmiş olduğun defneydi. Sevimli mimiklerin trajikomik bir keyif ifadesini aralarında üstünkörü paylaşmışlardı. Bir aşkın son sahnesini oynuyorduk. Perde birazdan incek ve çılgın bir alkış kopmayacaktı. Yalnızlık bir kez daha ve öncekilerden çokça acı vererek saplandı içime. Nesnel ve öznel bir hüznün egemenliğindeydi her şey. Bir tek sözcük bile çıkmadı ağzından. Ki susmak; iç kanama geçirmesiymiş ilişkilerin. Defteri kapatıp usulca yere bıraktım. Beraberce sevgimizin tüm seslerini birer birer öldürürcesine sustuk. Bütün renklerimiz siyahla yer değiştirdi. Sessizlik, odadaki nesnelerin üzerine birlikte yazdığımız tarihi anlatmaya başlamıştı; bu bir tükeniş. Nesnelerin beni tartaklamaya başladığını ayırımında değildin sen. Konuşsam yeni anlaşılacaklar doğuracaktım. Üstelik yakışmaz sözcüklerime dilencilik ruhu. Ki senin kapında dilenilecek anlaşılacak yok zaten. Umarsızlık, sevişme sıcaklıklarını ayırıştırıyordu bedenimden. Ellerim sana dokundukları yerden kanıyordu güne. Ben seni sevmişim de sen beni sevmemişsin gibi görünüyordu herşey. Söylemiştim sana oysa bu bir oyun değildi. Neden sen öyle algıladın bilmiyorum. Tek kişinin verdiği ayrılık kararında terkedilenle terkedilene ayıramak kolay iştir. Peki neydi, terketmenin terkedilmekten üstün olan yanı? Gitmek istediğini söylesen, seni zorla tutamazdım, bana kendi ayaklarıyla birlikte gelen kadını istiyordum zaten. Sonuçsuz aşklar bazen kaybedilmiş savaşlar gibidir. Ve kaybedilmiş bir savaştan en azından yaralı kurtulabilmeli insan. Yoksa inanmak zordur, yeterince uğraş gösterildiğine. Bıraktım artık, sesizlik yıksın yapılmış olanları. Besbelli bir bitişti bu. Bir kez daha eksiliyordum aşkın sularında.

Şimdi mutfaktan gelen "Yemek hazır" seslenişinin peşindeyiz. Tıpkı daha öncekiler gibi diğer insanlar yanyana oturmamızı sağlıyorlar. Davranışların anlamlarını yitirmiş olduğu anlar yaşıyorum. Yanında getirdiğin insanlara çoğu kaçışmalarla sığınuyorsun. Bizim sorunumuzu bize saklayan ve sana ait olmayan bir edayla ilgimi çekemeyen sözcükler sıralıyorsun. Beni, günlük yaşamın zavallı sıradanlıkları içinde boğmaya çalışıyorsun. Dilindeki suçluluk bağı sözcükleri edilgen ve saldırgan kılıyor. Daha fazlasını yemememi ve az sigara içmemi öğütleyen bir kaç ses ve devinim yığınyla hüznümün duvarlarını yıkmaya çabalıyorsun. seni geçiştiren sesliliğimi öfkem sızacak diye ürkütüyorsun. Öfkemi zaptedecek sabrın arayışlarındayım. Seni kırmaktan korkan dilim, ağzında içinde çılgınlar gibi sevişiyor dişlerimi ve sadece zorunluluktan ötürü kendi içime hapsediyorum sorunu sen konuşmalarını sürdürürken anlıyorum ki seviyor görünmek, senin için sevmekten daha önemli ve daha kolay.

Hep birlikte çıkıyoruz evden bu bir gitmekse eğer, ben götürüyorum

seni. İmgeler, aşkla ben birbirimize dolaşyoruz. Aklımın orta yerinde anlaşılammak ve sevgiye farklı pencerelerden baktığımız. Ve sensizlik, düşüncelerimin çekicilikte abartı yakalamış dekoltesi. Etrafımızdaki kalabalık bu kez de bir yürüyüş yalnızlığı ikram ediyorlar. Ama biz bir kez daha kıymetini bilemiyoruz bunun. Yürümekle biteceğe benzemeyen susukluğun içinde adımlar atıyoruz. Bir binanın önünde duruyoruz. Sen ve diğerleri beni bana emanet edip ait olduğunuz dünyaya gidiyorsunuz. Görüşürüz dememişmiydin bana, anımsamıyorum.

Saatler işi yavaşlatma eylemi yapmaya başlıyorlar. yaşadıklarım doğrultusunda yoğunlaşan duygu ve düşüncelerim varoluşumu ele geçiriyorlar. Sevmiş miydim, sevgimi onurla taşıyabileceğin bir yüreğin var mıydı? ya sevgimi çoğaltabilecek denli kıvrak mıydı zekan? Ama yine de güzelim bir şeydi; Çılgın bir ırmak gibi coğrafyama dalıp içimde akmaların "sevgi bu değil" demesinde de olur aslında. Kabul edilmesi gerekenlerle başbaşa kaldığımı kabul etmeliyim önce .

Bir, belki de bir çok kabul günü başlangıç alıyor içimden. yaşamımı bir kez daha düzenlemek durumundayım. Başkalarının ayakları ile gelmişsin bana. Yine o ayaklarla gittin işte. Yeniden kendime dönüşlerdeyim şimdi. Zamanı sensizliğe ayarlayıp alışkanlıklarımın büyüünden ustaca sıyrılmalıydım. yaşama sevincinin bir yerlerde beni bekliyor olduğunu düşünmeye başladım. Aşktan daha önemli işlerimde vardı benim. Varmıydı? Bilmiorum. Haklı oluşan bireysel doyumunu ile avunmak zorunda olduğumdan eminim ama. Meğer yüreğine çengelli iğne ile iliştiymişsin beni . Şimdi senden artakalan, özgeçmişimde kenar süsü olmandır. Üzgünüm.

Akşam sürprizle aralandı. Gelen sendin. Bu, bugün ikinci gelişindi yada ikinci gelmeysin. Artık gelişlerini olağanın ötesinde algılıyorum. Heyecanlı, ürkek, telaşlı ve çekingendin. Kucağında kocaman bir cam kavanoz vardı, içinde de bir deniz ve denizde iki balık. Biri sarı diğeri beyaz. "Bu balıklara işte böyle bakacaksın" dedin ve ardı arkasına bir dolu sözcük sıraladın. Belli ki vaktin azdı, oturmayacaktın. Ben teşekkür ederken, sen çoktan gitmiştin. Duygulanmıştım, Uzunca bir süre balıkları izledim. Cam kavanozun dar denizinde, var olmakla yok olmak arasındaydılar. Beyazı "özür", sarısı "dilerim" diye diye, yüzüyorlar yüzüyorlardı. Yıllarca da yüzsele, umdukları denize ulaşamayacaklarını bir türlü söyleyemedim onlara.

Sesimde ayrılıktan bir renk, tenimde terk edilmişlikten bir solukluk. Gittin işte. Artık yoksun. Ama yokluğun gölge düşüremiyecek yaşamın güzelliklerine. çünkü ayrılıklar, yaşamla yeniden kucaklaşmalardır.

KARINCA

KİTAP-KİRTASIYE

" yazan ve düşünen insanların ortak oldukları bir yön vardır. Kitap okumaları "

- ☞ Arayıp bulamadığınız eski ve güncel kitaplar
- ☞ Teknik ve Büro malzemeleri
- ☞ Daktilo-Fax-bilgisayar Tüketim Malzemeleri
- Fotokopi Ajanda- Sözlük çeşitleri.
- Bilgisayar
- (Ratring -Olivetti-Adler-3M
- Pelikan-Meteksan ve diğer Markalar)
- ☞ Kırtasiye Çeşitleri

Adres: Gazi Cad. No: 14 / B

TLF: 113 32 FAX: 113 32

Dağkapı / Diyarbakır

İbrahim ALGAN

Ay, daha çok siyahı seçer

ben, doğuştan içimde taşıdığım sezgi ışığına bağlıyım
Albert Camus

gece bulanıktı ve insanlar gündüzün getireceği biçimlere hazırlanıyorlardı. yarınlarda çok maskelenecek. yaşam, uyanmayan soru işaretleriyle biraz daha kendini zora-koşacak, önüme edilgen bir tabloyla yansiyorsunuz. Yalpalayan bir tıkanıklık engeli.

neyi tanıtlamıştır sezgi?

Gündüzün, ışığın, aşkın renklerini, seslerini belirledinizmi hiç? ömür akışkandır. düşünce durdumu coşku eriyecektir. İstenc, kılıgısal olabilmek için bekliyor

Şimdi

gözlerimi bulutların arasına gizlemiş imgelere çeviriyorum. Ay, daha çok siyahı seçer. ölümün sonraları da katabilir aralarına beni. Ay'ın kayboluşunu görüyorum. İşte şimdi karanlık. göğü hiç birşey ısıtmıyor. Ay oynuyor! görünüyor saklanıyor. bulut, benim. yanındayım. anlıyorum öfkesini.

hayatımı öğütsel yakınlaşmalarla yargılamak istiyorsunuz. oysa ben sizlerin görüntüsüyüm.

kötü oluyorum sizler iyiyken.

gecenin bütün ıssızlığını yuttum. bütün melodileri duyuyorum çok uzaklarda, gömülen bakışlara dalıyorum artık ölüm içinde sayıklamıyorum.

dünyanın bir tanesinde eski düşler canlanıyor. Sonra ne kadar insan kayboluyor. Ay karanlığın gerçeklerini sorguluyor... İnsanlar (?)

SAYFALARDA DÜŞLER VAR

bulutlara sıçramış uçuyor zaman
bir boyuttur
boyutlara mahkum olmadan
ve onu terketmeden
kır bir at yükselmiş dicle üzerine
kişniyor
birileri birşeyler söylüyor
devleşen at o birini sırtlıyor
o da ne
pis bir balçık
dicle
balçık
dicle
kan
dicle
kanlı balçık
at kır at
çamurlaşmış
kan pıhtısı
buram buram kulak diplerime gelmiş
atın binicisi yok
tepeden ben
tepeden seyrediyorum
at yok
seyirciyim
dicle yok
seyirciyim
boyut kuruldu ve bitti
içerisinde bende vardım

ŞAİR CAHİT SITKI

Arkadaşımız Esmâ Güzel'le bağlantı kurduğumuz Sayın Reşid İskenderoğlu'nun Cahit Sıtkı üzerine hazırladığı yazıyı sunuyoruz.

Reşid İSKENDEROĞLU

Cahit Sıtkı Tarancı, Diyarbakır'ın Türk edebiyat tarihine sunduğu armağanlarından biridir. Gerek Divan edebiyatında ve gerekse Tanzimat ve Serveti Fünun dönemlerinde ve de Yeni edebiyat ekolünün yaşandığı zamanlarda Diyarbakırın yetiştirdiği ve katkıda bulunduğu edip, şair ve düşünürler olduğu gibi Cumhuriyet döneminin seçkin ve geniş bir okuyucu tarafından okunan ve sevilen bir ozanı da Cahit Sıtkı Tarancıdır. Kendisiyle yakın akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerimiz itibariyle dostluğumuz vardı. Onu ilkökul çağlarından beri tanır, hatırlar ve severim. Şimdi adını taşıyan ve Müzesi olan ve de orjinal bir mimariye sahip evde doğmuştur. Bu evde avludaki Havuz etrafında diğer yaşıt akraba çocukları ile beraber oynar koşar ve yekdiğerimizi havuza iterdik. Teyzem bu oyunlarımıza güler bazan da bizi azarlardı. O saf ve masum çocukluk anılarımız şimdi Cahit Sıtkı gibi çok uzaklarda bir düş olmuştur. Bir şiirinde dediği gibi "Belki de yıldızları düştüğü yerde" kalmışlar.

Cahit'in annesi teyzen şefkat, sevgi, hatırsınaslığı ile hepimize kendisini sevdirmiş ve saydırmış bir hacı teyzemizdi. Cahit onun için yazdığı şiirler ve mektuplarıyla hep edebiyatımıza güzel örnekler vermiş hem de hayırlı bir evlat olarak onun hatırasını her zaman anmış ve tazelemiştir. Bize gösterdiği şefkat ve özellikle kendi eliyle yaptığı (Elmasiye) tatlısını bu günde anımsatmaktayım. Kendisi ve oğlunu rahmetle anarım. Bu annenin Cahit üzerinde her kesten çok hakkı vardır. Onun en yalnız kaldığı zamanlarda, annesi onun üzerine eğilmiş, onu sevgi hazinesinden yoksun bırakmamış ve yardımına koşmuştur.

Cahit Sıtkı, Diyarbakırın tanınmış köklü ailelerinden Pirinçizadeler ailesine mensuptur. Bu ailede Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde Milletvekili ve Bakanlık yapmış şahsiyetler bulunmuştur. Hem ana tarafından hemde baba tarafından ailenin bir rüknünü (öge) simgeleyen Cahit Sıtkı'nın babası, aile içindeki gençler arasında husule gelen bir anlaşmazlıktan ötürü soyadını ((TARANCI) olarak almıştır. Zâten babasının o tarihlerde çalıştığı iş konusunda da uygun düştüğü için bu adı almıştır.

Bu ailede edebiyata yönelen tek kişi Cahit olmuştur. Kardeşi Halit Ta-

rancı da Ekonomi dalında ve bilhassa ÖZTÜRKÇE yazı alanında eserler vermiş bir entelektüel idi. Cahidin ölümü sırasında ağabeyinin yanında bulunuyordu. Almanca bilmesi de bu son görevinde etken olmuştu.

Cahit Sıtkı Tarancı, 1910 Teşrinievvelinde (Ekiminde) ayında Diyarbakırda dünyaya gelmiştir. Alın yazısının bir tescellisi olarak da yine bir Ekim ayında 1956 yılında Viyana'da tedavide bulunduğu sırada vefat etmiştir. "OTUZ BEŞ YAŞ"adlı şiirinde adeta kendi ölüm şeklini ve yerini de dile getirmiş gibidir:

N'eylersin ölüm her kesin başında"
"Uyudun uyanmadın olacak "
Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?"
"Bir namazlık saltanatın olacak. "
"TAHT MİSALİ O MUSALA TAŞINDA"
diyen mısralarında ölümünü böylece dile getirmiştir.

Cahit Sıtkı hakkında bir çok eserler yazılmıştır. Otuzbeş yaş adlı kitabı otuz küsur kere basılmıştır. Onun edebi hüviyeti, Türk şiirine getirdiği dil sadeliği, içtenliği, konuşulduğu gibi ifadeyi, anlatanlar ve yazarlar olmuştur. Ben bu yazımla daha özgün bir üslubu yeğledim. Onun hakkında hazırladığım "Cahit Sıtkı ile Anılar" adlı kitabımı yayınlama girişimindeyim. Orada Cahid'in kişiliğini daha belirgin çizgilerle görmek mümkün olacaktır.

Cahit Sıtkı, her konuda, her insanı ve her düşünce ve duyguyu ilgilendiren şiirleriyle edebiyatımıza yeniliklerle geniş katkılarda bulunmuş bir ozanımızdır. O şairliği bir meslek edinmiş, ikinci bir tabiatı haline getirmiştir. Kendisine şiir nedir? sorusuna şu yanıtı vermiştir. : "Şiir bir çılgıktır, bir ilân-ı aşktır, sallanan bir yumruktur, bir ümittir, bir kurtuluştur.....". demiştir. Saptayabildiğim kadarile iki yüz yetmiş adet şiirinde, insan yaşamının acı tatlı her yönüne, doğanın sıcak soğuk her olayına, yaşamın sevinç ve mutluluğuna, ölüm gibi en acı oluşumlarına yer vermiştir. Cahit, için şiir ne değildir ki : der ki "şiir, bir deyiştir, kelimelerle güzel şekilleri kurmak sanattır". Bu nedenlerle çok geniş ve elit bir okuyucusu ve hayranları vardır. Özellikle hanımlar arasında bunlara rastlamak, zaman zaman gözlemlediğim olaylardandır. Bu yazımda onun kutsal inancı bakımından önemli gördüğüm bir anıma yer vermek istiyorum. Zannederim başka bir yerde yayınlanmamıştır.

Cahit Sıtkı Tarancı, fikir itibariyle hümanist, insanlara karşı sevecen alçakgönüllü, hoşgörülü, güler yüzlü bir mizaç ve hüviyette olduğu gibi Tanrıya gönül vermiş bir insandı. Bir gün çok arzu ettiği evlilik konusunda

kendisine yönelttiğim bu konudaki dileğime, "Tanrının takdiri olur" diye yanıtlamıştı. Bu konuda ilk ve temel din ve Tanrı anlayışını Babaannesinden ve de Hacı annesinden almıştı. zaten şiirlerinde de bu konuya yer yer temas etmektedir:

"Olmuyor seni düşünmemek Tanrım"

"Ummamak senden medet. "

* * *

"Belli ne birdir, ne iki, "

"Günahım başımdan aşkın,"

"Ya Rab sen de bilirsinki"

"Bir sen varsın bana yakın"

/. * ./.

"Bende senden gayri hasret"

"Değmez gözyaşı dökmeğe"

"Medet büyük Allah medet"

"Kulunu saran secdeye. "

Dizelerinde bir inananın en içli ve saf yakarışını dile getirmektedir. Sevgili Cahit hakkındaki sözlerimi burada noktalıyorum.

"ÇÜNKÜ BEN BİR BAŞKASIDIR" ARTHUR RİMBAUD

SANDAL

Arthur Rimbaud (1854-1891), içinde taşıdığı aykırı kişiliklerle, yaşamı buyruksal kılan düşüncelerle savaşmış, bunu şiirinde somutlaştırmıştır. Onu anlatabilmenin zorluğunu dünya yazını hep hissetmiştir. Düşüncesine ve imgelem gücüne inerek çözümler yapmak oldukça zorlayıcı. Ardından bıraktığı tartışmaların birçoğu aydınlığa ulaşmış değil. "Ben bir başkasıdır" daki başkasını şairin kendisi olarak görmek en akılcı seçim olmalı. Bununla beraber yine de bir çok sorun kaçınılmaz durumda. Rimbaud ve Lautre'ament (1846-1870) yaşamdan genç yaşta ayrılmışlar. Rimbaud ardında, Lautre'ament'a göre daha çok bilgi edindirici belgeler bulunabiliyor. Lautre'ament'ın ise çok az.

Rimbaud, cehennemde bir mevsim ile Illuminations'u onyediyirmibir yaşları arasında yazmıştır. Yirmibir yaşından sonra şiir yazmadı, edebiyat ve sanat çevrelerinde ilişkisini kesti. Yirmialtı yaşında Fransa'dan ve Avrupadan ayrıldı, Kıbrıs, Aden (Arabistan) ve Harar'da (Habeşistan) yaşadı. Ve 37 yaşında öldü.

"BEN BİR BAŞKASIDIR" ama başkası olan kim? Özdemir İnce şu şekilde değinir bu söz üzerine: "Bu cümle, sanırım öznel şiir ile nesnel şiir arasındaki ayrılık sınırını çizmektedir. Bu cümledeki "bir başkası" gerçekten şairin dışında olan bir başkası mıdır? Yanlış sonuçlar verebilecek böyle bir yorumun tehlikelerini unutmamak gerekir. (...) Rimbaud'un sözüne ettiği o "başkası" yine şairin kendisidir. Rimbaud bireyin "ben'i sorusuna bir başka ve geleneksel bakış açısının dışında bakmaktadır. Bu formül zamanını Fransasında, romantik Ben'in yanısıra kartezyen (Dekartçı) BEN'i de yıkmaya çalışarak kimlik sorununa el atmaktadır. "Ben" ve "bir başkası" sürekli değişim ve yenileşmeyi de temsil etmektedir. Bireyin kişiliğinde "Ben" olarak kalmayı sürdürecektir "değişmez ben" değil, bir başkası olma yeteneği olan değişimsel bir "ben". Ben bir başkası olan ben'in yarattığı ve "Ben'i ele alan şiirlerdir.

Arthur Rimbaud'un şiir yazımında öznel şiirin yerine nesnel şiirin savunuculuğunu yapıyordu. Bu sava daırde Erdoğan Alkan "2 Rimbaud kendi özgün şiiri ve sesini buldu. Öylesine özgün bir şiir kurdu ki, sonunda gerek simgecilik, gerek Gerçeküstüculük akımlarının öncüsü haline getirdi. Ne var ki Rimbaud ve Rimbaud şiiri Verlaine'in de dediği gibi "hiçbir okul ve akım içinde yer almayacak kadar bağımsızdır."

Kahinin Mektupları olarak anılan iki mektup var. Bunlarda şiir ve şair konusundaki düşüncelerini belirtir. Bu mektuplardan birini Georges Izambard'a (öğretmeni) diğeri ise Paul Demeny'ye (şair, sonradan arkadaş olurlar) yazdığı iki mektuptan oluşur. Sanat düşüncesini Paul Demeny'ye yazdığı mektuptan rahatlıkla çıkarabiliriz: " Her eski şiir sonunda Yunan şiirine gelir dayanır, uyumlu yaşama. Yanından romantizm akımına bir oyundur. (...) Düşüncemin gelip açılmasına tanık oluyorum ben: onu seyrediyor, dinliyorum; keman yayını şöyle bir çekiyorum, senfoni derinlerden kıpırdayıp devinmeye başlıyor (...) Ozan olmak isteyen kişinin ilk incelemesi kendi kendine bütünüyle tanınmasıdır;

cehennemin gecesi adlı şiiri

Yüklü bir zehir yuttum. -Üç kez kutsansın bana ulaşan öğüt! -Bir yangın var karnımda. Kollarımı, bacaklarımı buruyor ağu, biçimsizleştiriyor beni, yere seriyor. Ölüyorum susuzluktan, soluk alamıyorum. Cehennem bu, sonsuz ceza! Görün nasıl da yeniden yükseliyor ateş! Nasıl da yanıyorum tam anlamıyla. Haydi, ileri, şeytan!

Görür gibi olmuştum iyilik ve mutluluğa dönüşü, kurtuluşu. Betimleyebilir miyim tansıği? Hoş görmez ilâhileri cehennem havası! Milyanlarca sevimli yaratıktı bunlar, hoş bir tinsel birlik, güç ve barış, soylu tutkular, neyin nesidir bunlar, nereden bileyim?

Soylu tutuklar!

Ve hâlâ yaşam bu işte! -Ya sonsuzsa cehennem azabı! Tam bir iblistir kendini sakatlamak isteyen bir insan, öyle değil mi? Cehennemde sanıyorum kendimi, cehennemdeyim öyleyse. Uygulaması bu, din kitabının. Kölesiyim ben vaftizimin. Beni ve kendinizi mutsuz ettiniz anababam. Zavallı masum! -Saldıramaz cehennem putataparalara. -Bu yaşamdır gene de! daha sonra, daha da büyüyecek cehennem azabının zevkleri. Bir suç, çabuk, bir suç, hiçliğe yuvarlanayım, insan yarası adına.

Sus, kapat çeneni!... Utanç ve ayıplama, burada: Ateşin pis, öfkemin alabildiğine saçma olduğunu söyleyen Şeytan. -Yeter!.. Bana fısıldanan yanlış düşünceler, büyüler, düzmece kokular, çocuksu müzikler. -Kim derdi ki egemenim gerçeğe, algılıyorum tüzeyi: Sağlam ve keskin bir sağduyum var, hazırım yetkinliğe.. Gurur. -Kuruyor kafamın derisi. Merhamet! Tanrım, koruyorum. Susadım, çok susadım! Ah! çocukluk, ot, yağmur, taşların üzerindeki göl, ay ışığı, çan kulesi saat on ikiyi çalarken... Çan kulesindeki şeytan, bu saatte. Meryem! Kutsal Bakire!.. -Korkunçluğu budalalığının.

Şuradakiler, dürüst insanlar değil mi, iyiliğimi isteyen?.. Gelin.. Bir yastık var ağzımın üzerinde, duymuyorlar beni, hayalet bunlar. Zaten, kimse düşünmüyor bir başkasını. Yaklaşmasın kimse. Hiç kuşkusuz,

sanığım küfür işlemekten.

Sayırsız, sanrılar. Gerçekten, her zaman bildiğim şey: İman yok artık tarihte, unutulmuş ilkelerin. Konuşmayacağım bu konuda: Kiskanabilir meczuplur ve şairler. Bin kez en varsıl benim, deniz gibi hasis olalım.

Tuhaf! durdu yaşamın saati az önce. Dünyada değilim artık. -Ciddidir dinbilim, cehennem hiç kuşkusuz aşağıda -ve cennet yukarıda. -Coşku, karabasan, uyku bir yalınlar yuvasında.

Nice hile kırdaki gözlemlerde...Şeytan, Ferdinand,(1) koşuyor yabanıl tohumlarla birlikte...Yürüyor İsa morböğürtlenlerin üzerinde, eğmeden hiç birni... Yürüdü İsa öfkeli suların üzerinde. Bize dimdik ayakta gösterdi onu fener, beyazlar giymiş ve kara saç örgülü, yamacında zümrüt bir dalganın...

Ortaya çıkartacağım bütün gizleri: dinsel ya da doğal gizler, ölüm, doğum, gelecek, geçmiş, kozmogoni, (2) hiçlik. Ustasıyım görüntü oyunlarının.

Dinleyin!...

Tümüne sahibim yeteneklerin!-Kimse yok burada ve biri var: Saçıp savurmak istemezdim hazinemi. -Zenci türkeleri ister misiniz, huri dansları ister misiniz? İster misiniz görünmez olayım, yüzüğü(3) bulmak için suya dalayım? İster misiniz? Altın yapacağım, ilaçlar yapacağım.

İnanın öyleyse bana, yatıştırır inanç, yol gösterir, iyileştirir. Gelin hepimiz, -küçük çocuklar da, -avundurayım sizi, yüreğimi vereyim size, tansıklı yüreği! -Zavallı insanlar, emekçiler! Yakarı istemiyorum; mutlu olacağım güveninizle yalnızca.

-Ve beni düşünelim. az üzülmemi sağlar bu benim dünyaya. Talihliyim daha çok acı çekmediğim için. hoş çılgınlıklar oldu yalnızca yaşamımda, acınacak bir şey. Adam sen deli akla gelebilecek bütün hoşnutsuzlukları denedim.

Hiç kuşku yok, dışındayız dünyanın. Hiç ses yok artık. Yitirdim dokunma duyumu. Ah şatom, Sakyonya'm, söğüt ormanının. Akşamlar, sabahlar, geceler, gündüzler....Nasıl da yorgunum.

Kendi cehennemim olmalıydı öfke için, gurur için kendi cehennemim, -ve cehennemim sevginin; bir cehennemler birliği.

Ölüyorum yorgunluktan. Gömüt bu, solucanlara gidiyorum, korkuncun korkuncu! Şeytan, sen soytarı, yok etmek istiyorsun beni, büyülerinle. İstiyorum. İstiyorum! Bir dirgen darbesi, bir damla ateş.

Ah! yaşamda yeniden doğmak istiyorum! Gözlerimi çevirmek biçimsizliklerin üzerine. ve bu zehir, bin kez kargınmış öpüş. Zayıflığım, dünyanın acımasızlığı! Tanrım, merhamet, gizle beni, çok kötü davranıyorum!

-Gizliyim ve gizli değilim ateştir bu yeniden yükselen, cehennemliğiyle birlikte.

Türkçesi: Özdemir Ince

1) Ferdinand:Fransa'da, Vouziers Bölgesi köylülerinin şeytana taktıkları ad.

2) Kozmogoni (la cosmogonie): Evrenin yaratılışını inceleyen bilim.

3) Yüzük: Wagner'in, Alman destanı "Nibelungenlerin şarkısı'ndan yararlanarak yazdığı dörtlemenin sonunda, Hagen yüzüğü aramak için Ren Nehri'nin sularına dalır. Rimbaud büyük bir olasılıkla bu "yüzük"e gönderme yapmaktadır.

...Ruhunu arştırır O, Onu dikkatle gözlemler, sınavır denetler, onu öğrenir. Ruhunu tanıır tanımaz da onu işleyip geliştirmesi gerekir(...) Yalvaç olmak, görülmezi gören olmak gerekir diyorum. Tüm duyguları uzun süre, sonsuzca ve bilinçle bozup değiştirerek kendini yalvaç, görülmezi gören kılar ozan sevginin, acının, çılgınlığın bütün biçimlerini bozup değiştirmekle kendini yalvaç kılar; tüm ağuları kendi arar, onları kendinde tüketir ve bunların özünü alıkor"

KIŞ ŞÖLENİ

Uğulduyor çağlayan, kulübelerin arkasında gülünç operanın. Menderes'e komşu meyve bahçelerinde ve ağaçlı yollarda sürdürüyor çarkıfelekler,-kırmızılarını ve yeşillerini günbatımının. Haratius'un(1) su perileri, Birinci imparatorluk tarzında yapılmış saçları, -Sibiryada dansları, Boucher'in(2) Çinli kızları

1-Haritaus: Latin Şairi(l.Ö. 65-8)

2-Baucher: Fransız ressam (Paris, 1703-1770)

Şimdi Arthur Rimbaud üzerine farklı kişilerin yapmış olduğu eleştirilere değinelim. ilk önce Tristan Tzasa"5 Rimbaud, kendini kendi koşullarına karşıt araçlarla anlatan bir çocuktur. Diri çocukluk, tartışız ve ölçsüz özgürlük, başlangıcında ve bitiminde ölümle komşu bir çocukluk, her aşaması ölüm kalım, nesnelere yanı başındaki çocukluk, şaşkınlık, nesnelere sınırlayan ama öte yandan onlar önünde kendinden geçen çocukluk"

Andre Breton ise "6 Hala Rimbaud'yu tartışmak boşuna: rimbaud yanıldı, Rimbaud bizi yanıltmak istedi. Claudel gibiler onun düşüncesinden bazı onursuz yorumlar çıkarabilir. Böyle onursuz yorumlara izin verdiği, bu onursuz yorumlara zamanında kapılarını kapamadığı için şimdi bizim

önümüzde suçludur."

SONNET (GENÇLİK II)

olağan yapılı insan, meyve bahçesinde
sarkan bir meyve değilmiydi tensel istek, ey
çocuk günler! saçp, savrulacak bir hazine de-
ğilmiydi beden; Psykhe'nin karşı karşıya bu-
lunduğu tehlike mi yoksa gücü mü onun, ey
sevmek. Hükümdarlar, sanatçılar bakımından
verimli yamaçları vardı dünyanın, ve yas-
lara ve suçlara özendiriyordu sizi soyunuz
ve sopunuz: yapınız ve karşınızdaki tehlike,
dünya. Ama şimdi, işte taçlandı çaba, sen, senin
hesapların, -sen, senin sabırsızlıkların,
başka bir şey zorlanmamış dansınızdan ve sisinizden,
bir neden olsa da o ikili sonuca bulgu
ve başarının, -bir imgesiz evrende, kardeşçe
ve sakınılmalı insanlıkta; -Güç ve hak yansıtıyor,
ancak şimdi gerçek değerini bulan sesinizi
ve dansınızı.

(1- Psykhe: Rus anlamına gelen Psykhe, Latin yazarı Apuleius'un "Dönüşümler" adlı yapıtında anlattığı "Eros ve Psykhe" masalının kahramanıdır.)

Rimbaud hakkında sonradan şu soru kaçınılmaz olmuştu.

-Rimbaud şiiri niçin yirmi bir yaşında bıraktı?

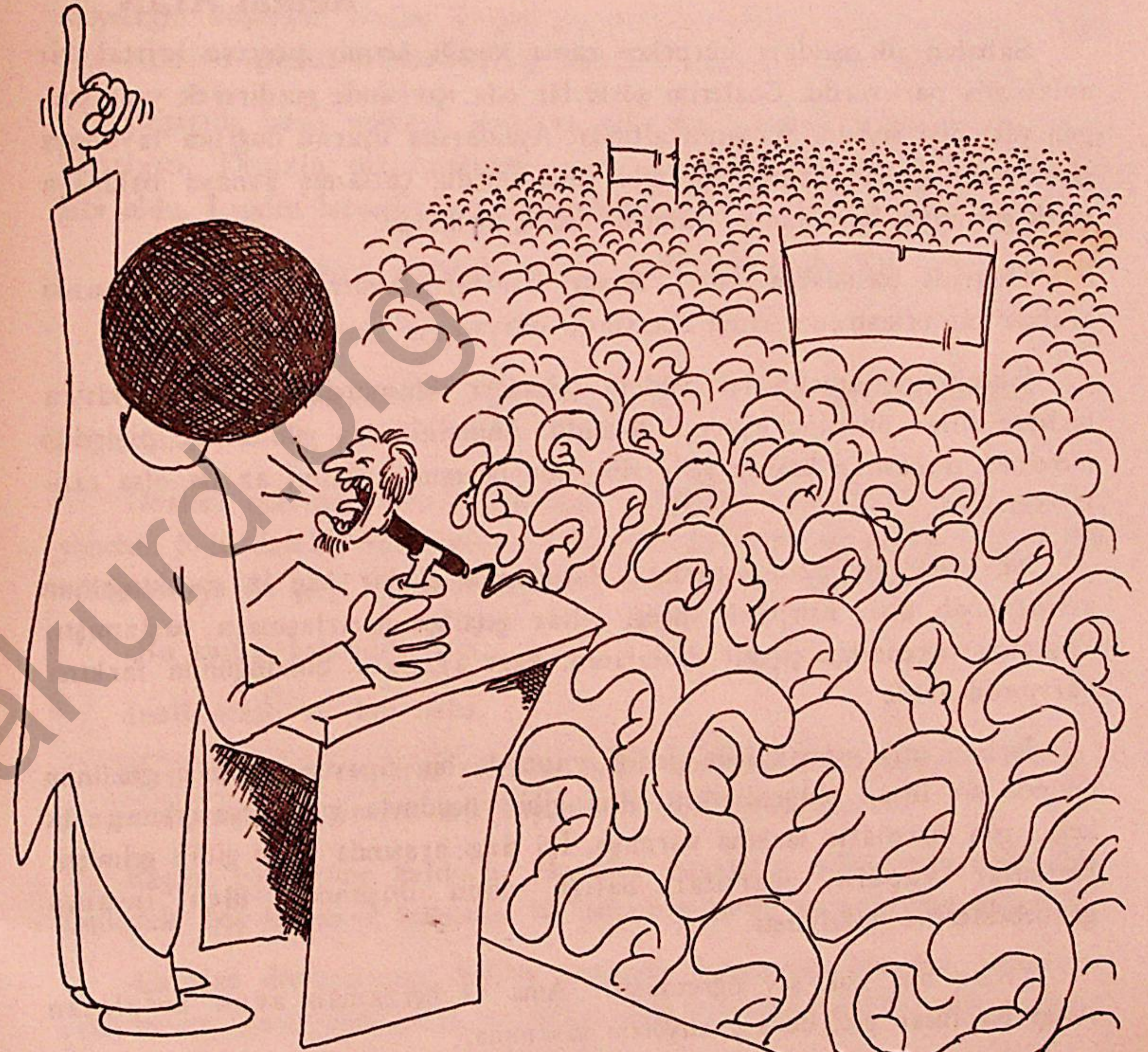
-Cehennemde Bir Mevsim ve Illuminations'dan sonra şiir yazılabilir miydi?

Sorunun yanıtını soruyla bulmuştu kimi insanlar Alain Borer'de bu konuyu şu şekilde özetler: "Sonra Rimbaud şiiri bırakmıyor, şiiri tamamlıyor. Rimbaud sesizliğe ulaşmış ilk şairdir. Illuminations'dan sonra ne yazılabilirdi? Bu soruya, bence, bir sonraki yüzyılın şairleride yanıtlamış değiller."

1- Arthur Rimbaud, cehennemde Bir Mevsim- Illuminations Özdemir ince çev, can yay.

2- Erdoğan Alhn, Hürriyet Gösteri, Dergisi

3- Hürriyet Gösteri Dergisi

MARTILARIN AFONİSİ⁽¹⁾

Kemal ALİN

Sabahın ilk ışıkları vururken cama kırığı kesmiş pencere kristal bir avize gibi parlıyordu. Gözlerini şöyle bir oda içerisinde gezdirerek yarı yorgun yarı diri sıyrıldı yorganın altında. Ayaklarına uyararak doğruca lavaboya gitti; hafif traşlı yüzüne buz gibi suyu vurdu; çatlamış aynaya bakmaya gerek görmeden bir ıhlamur denledi piknik tüpünde.

Dışarıda çocukların sesleri, seyyar satıcıların seslerine karışırken sanki arabeks bir orkestranın ritmi doluyordu odaya...

İskemlesine oturup bir yudum çekerken ıhlamurdan, gözleri aklıyla birlikte yıllar öncesine kaydı... döküldü. Annesinin kış günlerinde pişirdiği mercimek çorbasının kokusu gelir gibi oldu burnuna, gözleri az da olsa canlanıverdi.

Ne kadar haylazdı çocukken. Vücudunda ki bir kaç iz çocukluğunun armağanıydı ona. Körpeçik yüreği yıllar geçtikçe nasırlaşmaya başlamıştı. Yaşamını öğrendikçe çiçekli dallarının, kart ağaçlara döndüğünün farkına varıyordu artık.

İspirto mal satmak için girdiği vapurda bir cinayet işlenmiş; gözünün önünde bir insan öldürülmüştü. Buz gibi vücuduyla güverteye çıkmış, ilk kez o gün martıların farkına varmıştı. İki çizgi arasında gidip gidip gelmişti. Dalgalar vapura, martılar balığa onun düşüncesi ölen insanın gözbebeklerine takılmıştı.

Yıllar ona çok şey öğretmiştir. Ama O her zaman avını kovalayan inatçı bir insan gibi devam ediyordu yaşamına.

Sevdiği bir kız da vardı; Çünkü bir defa yüreği öylesine sallanmış, ayakları titremiş, gözleri sevgiyle fişkırmıştı. "Şu sebepler, bu sonuçlar" derken bir sigara dumanı gibi ayrı düşmüş, sevgisi zamana savrulmuştu.

Yüreğinin bir kıyısını direnmeye ayırmıştı. Zor anlarında bu kıyayı kullanır, azgın dalgaları usullaştırır, fırtınaları melteme çevirirdi.

Elindeki son kale de düşmüştü.

Bu kış günü kimlik değiştiren, sınırları aşan, tüm kaygıları silen bir insan yüreğiyle çıktı evden.

Rihtıma kadar pek dikkate değer bir şey düşünmedi insanların gözlerine baktı, hiç bir anlam veremedi. Acaba kendisi de mi hergün bu gözlerle bu sokaklardan geçiyordu? Jeton alıp biraz bekledikten sonra kalabalık arasında

vapura bindi.

Üst kata çıkarken sevdiği kızı düşündü. Şimdi yorgun omuzlarına bir dokunsaydı ve doyasıya sarılıp öpseydi onu. Bu sahnenin gerçekleşmeyeceğini düşündü; Halbu ki çok şey de istemiyordu. Yine çok şeyleri ister gibi oldu ve içinden kıymet verdiği birtakım değerlere küfür salladı.

Dışarıda hava soğuktu. Vapurun sallantısı kendine sarhoş olduğu anları hatırlattı. Denizin tuzlu-tozaklı suları yüzüne vurdukça geçmişi anımsar gibi oldu. İçinden birşeylerin fazla geldiğini anladı.

-Ulan bu koskoca dünyada herkes gibi bende yaşayamaz mıyım?

Her kes gibi olsana biraz.

Sözcükleri boğazının düğümleri arasında kız kulesine doğru aktı; boğuldu...

Gözleri martıları aradı. Kulağını rüzgardan soyutlayıp martı seslerine yöneldi. 5-10 dakika trans halinde kaldı. Bir şeyler mırıldandı, kendisi de pek anlamadı ya iki çizgi arasında kilitleti kaldı. Fazla dayanamadı.

-Bu kadar bohemlik yeter.

Inatlaşmıştı bir kez daha.

Karşıya geçen vapuru, yolcular hızla boşaltmaya başlamıştı. Kalabalık arasında vapurdan inerek kıyı boyunca biraz yürüdü. Durdu.

Başını gökyüzüne kaldırdı. Martılar hayasızca çığlıklarını basıyordu. Önündeki boş konserve kutusuna bir tekme savurdu ve boğazına yükledi:

-Çarklar dönüyormuş, dişliler arasında kalıyormuş insanlar, intiharlar artıyormuş, ozon delikmiş, duvarlar yıkılıyormuş, AIDS yayılıyormuş, açlık büyüyormuş. Offf.... umrumda değil.

Yürümeye devam etti. Güneş abandıkça denize, gizliden gizliye yosun kokusunu da yayıyordu kente. Başının üstündeki martıların döndüğü dünya içinde, o kafasındaki çözümsel çözümsüzlük içinde yol almaya başlarken ikinci bir ses rüzgarla birlikte arkasından şu dizeleri fısıldadı.

"Doğruya doğru derken eğriye çıkmış adın,

Değilmi ki kötüler kadı olmuş Yemen'e

Vazgeçtim bu dünyadan, dünyadan geçtim ama,

Seni yalnız komak var, o koyuyor adama"⁽²⁾

((1): Afoni: Ses Yitimi

((2): Shakespeare Her Boydan adlı eserinden Sone 66'dan alınmıştır.

CAFE HALIKARNAS

Bazı zamanlarda değişik duyguları
arkadaş ve dost sohbetleriyle
paylaşmanın tadı başkadır.

- * Dilediğiniz müzik melodileri
- * Sıcak ve soğuk içecek çeşitlerimiz
Eğlenceli ve mutlu dakikalar
için hizmetinizdedir.

Adres: Kurt İsmail Paşa 1. Sok.
Gökal Apt. Altı No: 4

Tel: 182 02 Ofis / Diyarbakır

BÜRYAN SALONU

Y Her türlü Yemek ve İçecek çeşitlerimiz
Hizmetinizdedir.

II Düğün-Nişan-Davet yemek siparişleri
Karşlanır

Adres: Kıbrıs Cad. No:18

TLF: 243 72

Dağkapı / DİYARBAKIR

STÜDYO EFEM

Plak ve Kasetçilik

- * Her Türlü eski ve yeni kasetler
- * Disc Çeşitleri
- * Dolby-Ekolayzerli Kayıtlar ve ayrıyeten
Disc'ten kayıt yapılır.
- * Dış kaynaklı ve yerli melodileri bulmayı
istiyorsanız...

.....bize uğrayın!

Adres: Güçlü Pasajı Kat:1

No: 1 Dağkapı/ DİYARBAKIR

akran 93
SOFRA SALONU

Kız Meslek Lisesi Karşısı Karaamid Apt. Altı
Tel: 21 84 65 DİYARBAKIR

Merkez: Aliemiri Caddesi
Telf: 17378 - 21616 DİYARBAKIR
Şube: Mesnevi Sok. 11/A-B
TLF: 141 03 04 - 141 04 06
ÇANKAYA / ANKARA

Quercus